

Afrikát nagyjából bejárták, Ázsiában is megfordultak, Európának pedig alig van olyan országa, a merre nem jártak volna. Rólunk, magyarokról is tudnak valamit, de van köztük olyan is, a ki legalább egy félszázaddal megkésve ismer bennünket, legalább erre enged következtetni egyiknek a nyilatkozata. Ugyanis a fehér gallérú reverendás tanárokkal, kik a vallási szertartást latinul végzik, latin nyelven szerettem volna beszélni. A frérek azonban nem tudnak latinul. Ráismertek ugyan a nyelvre, de nem értették meg, a mit mondtam. Ekkor említette egyik közülük, hogy hát valóban igaz az, a mit ő a magyarokról hallott, hogy Magyarországon nemcsak a férfiak, hanem még a nők közül is sokan beszélnek latinul ?

Nem zárhatom be értekezésemet a nélkül, hogy meg ne említsem azt, hogy az angoloknak is vannak itt iskoláik, a melyek azonban még nem verhetek mélyebb gyökereket Egyiptom földjében. Az arabok, daczára hogy már sok jót tanultak az angoloktól, de még mindig bizonyos idegenkedéssel vannak azon dolgok iránt, a mik az angoloktól származnak ; csak természetes tehát, hogy az angol iskolák sem örvendenek náluk valami nagy népszerűségnek. Pedig az angolok a népszerűségben is nagy mesterek. Ki versenyezhetne ugyanis azzal a néppel, a melynek a tél elül Kairóba vándorló hölgyei nem csak ingyen tanítják kézimunkákra és énekekre a kairói leánykakat, hanem még különféle ajándékokkal is kedveskednek tanítványaiknak ?

Azt hiszem, hogy a közeli jövőben a tanítás terén is az angolok lesznek a hatalmasak Egyiptomban, a mikor eltekintve szakiskoláiktól, az ő középiskoláik számra nézve is megmérkőznek a szerzetesek iskoláival.

Kaposvár.

BEKSITS IGNÁCZ.

A TANKÖTELESEK NYILVÁNTARTÁSA BUDAPESTEN.

A népoktatási törvénynek ebbeli intézkedését most már jobbára a falvakban is jól végrehajtják, de a székes főváros még most is késlekedik vele. 28 év óta megvan a törvény s épen itt nincs végrehajtva. A budapesti kir. tanfelügyelőnek a közigazgatási bizottsághoz intézett évi jelentéséből kitűnik, hogy Budapesten a tankötelesek száma 1895-ben 81,357 volt. Ezek közül iskolába járt 69,389, — iskolába nem járt 11,968 tanköteles, még pedig 1634 fiú 10,334 leány. Az iskolába nem járók közül azonban 10,061 tanuló csak ismétlő-iskolába tartoznék járni s ezek közül ismét leány 9275.

Tényleg a törvény végrehajtása Budapesten sokkal nagyobb nehéz-

ségekbe ütközik, mint kis városban, vagy épen faluhelyen, a hol mindenki tudja könyv nélkül, kinek van tanköteles gyermeke s hogy az jár-e iskolába. Budapesten nagyon nehéz már a tanköteleseknek pusztá összeírása is, hogy ne volna akkor nehéz az ellenőrzésök ily helyen, hol annyiféle és oly sok iskola van. De azért még sem lehetetlen, mert ha lehetetlen volna, akkor más nagy városok sem tudták volna e dolgot rendbe hozni. Pedig oly rend van e tekintetben pl. Bécsben, hogy ha onnét egy tanköteles gyermek Budapestre költözik, az illető bécsi iskolaszéktől előbb ideérkezik az erre vonatkozó értesítés, mint maga a gyermek. Ezt személyes tapasztalatból tudom.

A következőkben előadjuk javaslatunkat *sine ira et studio*, mert nem sérteni, hanem használni akarunk, arra nézve, hogyan rendezheti ez ügyet a főváros.

Először is szervezzen *ismétlőiskolákat* mindazon helyeken, a hol annak szüksége mutatkozik. Ez főleg a leányok számára elkerülhetetlenül szükséges, mert a fiúk mégis járhatnak — mint iparos vagy kereskedő tanulók — az ipar- vagy kereskedelmi iskolákba; de a szegény leányok, ha elvégezték az elemi iskola VI. osztályát s akár otthon maradnak a családban, akár valami foglalkozás után néznek, többé nem járhatnak iskolába, mert számukra nincsen megfelelő intézet. Pedig bizony szükséges volna a leányoknak is a továbbképzés! Ezt az ismétlő iskolát lehetne igazán az étellel összekapcsolni, ha az elméleti tantárgyakon kívül a háztartásban előforduló összes teendőkhöz ott gyakoroltatnának, a mire különben sem volt a leányoknak alkalmuk a mindennapi iskolában. Eddig csak egy ismétlő leányosztálya van a fővárosnak, még pedig az Istenhegyi elemi iskolában. Miképen remélhetnénk szociális téren is javulást, ha a gyermekekről 12 éves koruk után már nem gondoskodunk? Innét van a sok csavargó fiú és a sok rossz leány.

Egy másik, még pedig nagyon fontos dolog volna a *tankötelesek összeírását és nyilvántartását más művelt államok példájára mielőbb elrendelni*. Igaz, hogy pár év óta már összeírják, de az anyagot föl nem dolgozzák, s nyilvántartás egyáltalán nincs.

Erre nézve legyen szabad konkrét javaslatot tenni s különösen a berlini és prágai eljárások tanulmányozása után a következő módot ajánlani.

1. A központban (talán a tanügyi osztályban, vagy a statisztikai hivatalban) bizzon meg a hatóság egy tisztviselőt a tankötelesek összeírásával és ellenőrzésével. E tisztviselő évenként május első napjaiban kihordók által, vagy az előljárásságok útján szétküldi a háztulajdonosoknak a nyomtatott összeíró űrlapokat, minden iskolakötelesre egyet számítva. A lakóházakban eszközölt összeírás helyességeért a háztulajdonosok bírság terhe alatt (10—50 frt) tételnének felelősekké. A kitöltött s a háztulajdonosoktól alkírt űrlapokat 8 nap múlva a kihordók össze-

gyűjtik s a központi hivatalnak átszolgáltatják. Ott azonnal hozzáfognak a feldolgozáshoz napi díjasok segítségével. Mindenekelőtt városrészek szerint osztják be az űrlapokat; (azért, ha városrészenként törtépt az űrlapok összegyűjtése, az sok munkától kíméli meg a feldolgozókat). Majd külön *abc* rendbe szedvén a fiúk és leányok űrlapjait, külön *abc* fiókokban helyezik el az így elkészült cédula-katalogust; azután abból rendes lajstromot vesznek fel mindegyik városrész fiú- és leánynövényeikről külön-külön.

Az iskolaköteleseknek ezen névjegyzékét évenként szept. 10-ig átszolgáltatják az illető kerületi iskolaszéknek (ha egy városrészben több iskolaszék van, akkor előbb az egyiknek, azután a másikkal); az iskolaszék azonnal kiadja az igazgatónak áttekintés végett, egy-egy igazgató 8 nap alatt köteles tovább- vagy visszaszolgáltatni. Az igazgatók a lajstromban megjelölik kék czeruzával azok nevét, kik a vezetésök alatt álló iskolába járnak, s ezt a megfelelő rovatba is bejegyzik. Ha olyanok is járnak valamelyik iskolába, kik e lajstromban nem foglaltatnak, azokat mindegyik igazgató a központban azonnal kész űrlapon bejelenti (lakásuk, szüleik és koruk följegyzésével), hogy ottani űrlapjaikat kiigazíthatassák, esetleg a bejelentést mulasztó háztulajdonos ellen az eljárást megindíthatassák. Az igazgatók által kijegyzett és kitöltött lajstromot azután az iskolaszék elnöksége vizsgálja át s azok nevét, kik valamelyik iskolába még be nem irattak, felosztja tagjai közt és köteleességekkel teszi, hogy felkeresvén őket lakásukon, 8 nap alatt referáljanak mindegyikről: hova járnak vagy miért nem járnak iskolába? Az elnökség a jelentések alapján a lajstromba bejegyzéseket eszközöl s a törvény és utasítások értelmében intézkedik, az eredményről pedig a központnak jelentést tesz, a lajstromot is visszaszolgáltatja.

2. Ha tanév közben lakásváltozás áll be, a háztulajdonos tartozik minden beköltözött tankötelesről *két* űrlapot kiállítani s aláírni: egyiket 48 óra alatt elküldeni abba az iskolába, hol a gyermek addig járt; a másikat abba az iskolába, hova a gyermek menni fog. Az első igazgató, hol a gyermek volt, bejegyzik a lajstromba, hogy a gyermek hova ment s az űrlapot láttamozva elküldi a központba; a másik igazgató felveszi a tanulók közé, s láttamozva, illetőleg a fölvetelt konstatálva az űrlapon, azt szintén elküldi a központba.

3. Ha a gyermek minden bejelentés nélkül marad el 2—3 napig az iskolából, akkor az osztálytanító a szolga útján tudakozódik a tanuló régi lakásán; megtudva az okot, a szerint intézkedik, t. i. ha igazoltnak találja az elmaradást, akkor további lépést nem tesz, ellenkező esetben bejelenti az igazgatónak, a ki ezt följelenti a ker. előjárásának, hogy vagy a tanuló szüleit, vagy elköltözés esetén a mulasztó háztulajdonost bírságotják meg,

4. A központi tisztviselő a bejelentett változásokat a czédula-katalogusban s a lajstromokban kiigazítja, azaz : előkeresi a megfelelő czédulát, arra ráírja az új adatokat és — ha szükséges — áthelyezi a másik csoportba, illetőleg másik városrész katalogusába.

5. A tanulókra vonatkozó (összeíró) űrlapok a következő rovatokat tartalmazzák: *a)* A tanköteles neve, — *b)* Hány éves? — *c)* Hol lakik? — *d)* Melyik iskolába és osztályba járt? — *e)* Hova jár most? — *f)* Ha nem jár iskolába, mi az oka? — *g)* A szülők v. gyám v. szállásadó neve, kinél a gyermek van. — *h)* A háztulajdonos aláírása.

Az űrlap hátulsó oldalán *utasításul* idéztessék a törvénynek azon §-a, mely az iskolakötelezettségről szól, továbbá a háztulajdonosokat illető szigorú meghagyás, bírság stb.

6. A leányok és fiúk számára más színű űrlap adassék ki, már a statisztikai anyag könnyebb kezelése végett is.

7. A pontosabb végrehajtás céljából pedig a rendőrség is felszólítandó, hogy a rendes iskolai oktatás idején az utcán játszó vagy áldogáló gyermekeket vonják kérdőre, esetleg bizonyíttassák be, hova járnak iskolába, miért mulasztanak stb. Ha kétes az eset, tegyenek kérdést az illető iskola igazgatóságánál vagy a központban, hogy esetleg igazolatlan mulasztás vagy iskolába nem járás miatt följelenthessék a ker. előljárásnak bírságolás végett.

Ily eljárás mellett a tankötelesek és iskolába járók összeírása pontosabb és megbízhatóbb lesz, az iskolaszékek teljesíthetik e körüli feladatukat, s az ország fővárosához méltó és mégis csekély áldozatot követelő ezen intézkedés a nemzet közműveltségét fogja emelni, a mire törekedni mindnyájunknak szent kötelességünk. DR. GYULAY BÉLA.

A JENAI SZÜNETI TANFOLYAMOK.

I.

A szüneti tanfolyamoknak, a tanárok és tanítók ez ismétlő iskolájának szükséges voltáról mindinkább meggyőződik a közvélemény, mert átlátja, hogy a tanfolyamok számos és nem jelentéktelen célokat szolgálnak. — Bizonyos ugyanis, hogy a tanárnak és tanítónak szellemi tőkéje, bármennyit hozott is a képzésére szolgáló intézetből, az idő folyamán csak megfogyatkozik, ismereteinek egy része elhalványul, más része elavul, úgy, hogy igen ritka és szerencsés körülmények között kerülheti ki, hogy rá ne szoruljon ismereteit részben föleleveníteni, részben kicserélni. Viszont a mily könnyen elmaradhat az egyes tanügyi ember, épen oly bizonyosan fejlődik a tudomány, ha nem teljes-